

СЕКЦІЯ IV. Особливості викладання мовних дисциплін професійного спрямування

УДК 378.147:004.007.2

Тетяна Герасимчук, к.пед.н.
Харківський національний
автомобільно-дорожній університет

ЗМІСТ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ЗАСТОСУВАННЯМ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ

Нині у світі спостерігається послідовний і стійкий рух до побудови інформаційного суспільства, покликаною створювати найкращі умови для максимальної самореалізації кожної людини. Підставами для такого процесу є інтенсивний розвиток комп'ютерних і телекомунікаційних технологій і створення розвиненої інформаційно-освітнього середовища. Вивчення англійської мови із залученням Інтернет-технологій має безліч точок дотику, що стає особливо актуальним і розглянуто в статті.

Ключові слова: інтерактивність, інформаційні технології, програмні засоби, тестування, веб-сайт викладача

Постановка проблеми. У сучасних умовах формування у студентів уміння самостійно оволодівати знаннями і методами роботи висунулося в низку найважливіших умов професійного становлення фахівців, що постійно відзначають багато науковців [1; 3; 7; 8]. Значення самостійної роботи студентів важливе з перших днів навчання у ВНЗ, адже в нинішніх нестабільних соціальних умовах, коли фахівець має бути конкурентоспроможним, уміння самостійно працювати є особливо необхідним. Після закінчення вишу уміння й навички самостійної роботи та прагнення до самоосвіти, будучи складовою частиною освіченості фахівця, можуть стати важливим адаптаційним механізмом. Ця інтегративна якість розвивається за допомогою педагогічного сприяння при сформованості узагальнених характеристик особистості для організації, здійснення й досягнення цілей самоосвіти, самопізнання, самовдосконалення й духовного зростання, нарешті самореалізації фахівця. Гострим стає питання про необхідність удосконалення методів, форм організації навчальної роботи з іноземної мови з урахуванням цілей і змісту фахової підготовки студентів технічних спеціальностей вищих освітніх закладів, зокрема автомобільно-дорожніх. Існує декілька класифікацій видів пізнавальної діяльності студентів з іноземних мов, які можуть застосовуватися у процесі навчання іноземної мови. Одним із шляхів підвищення якості навчання і виховання, зазначених у Концепції Державної програми розвитку освіти, є впровадження новітніх педагогічних та інформаційних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Людина сьогодні потребує не тільки нових практичних навичок та теоретичних знань, але й у здатності постійно їх застосовувати і вдосконалювати. Американський футуролог Е. Тоффлер ще в 50-ті роки минулого століття попереджав про швидке старіння знань і необхідності довічного освітнього процесу [9]. Традиційні лекції мають поступитися місцем безлічі інтерактивних навчальних методик, починаючи від рольових ігор і закінчуючи комп'ютеризованими семінарами. Здійснений аналіз науково-педагогічної літератури, вивчення практики навчання іноземним мовам у виші виявили, що викладачі протягом багатьох років використовують у своїй роботі елементи різних методичних концепцій, таких, як методика інтенсивного навчання

(А. Алхазішвілі, Н. Єлукіна, І. Зімня, Т. Ігнатова, Г. Китайгородська, О. Леонтєв, Г. Лозанов та ін.), комунікативного навчання (В. Кузовлєв, Ю. Пассов), технологія навчання у співробітництві з допомогою методу проєктів (Д. Джонсон, Р. Джонсон, Дж. Дьюї, В. Кілпатрік, Є. Полат, Р. Славін та ін.)

Мета статті. Проте типові програми з іноземної мови за професійним спрямуванням передбачають використання інформаційних технологій дуже обмежено, а Інтернет-ресурси, зокрема можливості веб-сайту викладача, взагалі не враховуються в навчанні. Утім, відповідно до сучасних підходів викладання англійської мови у вищій школі розроблено програми й інших спеціальностей, але набувають значної ролі комп'ютерні навчально-методичні програми, посібники, підручники тощо.

Упровадження засобів мультимедіа в навчання іноземним мовам дозволило розширити спектр можливостей тренування. З'явилися системи мультимедіа та методи комплексного застосування програмних засобів, таких, як веб-сайт викладача, в яких застосування інформаційних комп'ютерних технологій стає комплексним за рахунок вбудовування в єдину систему різних вправ, функцій, гіпертекстових і гіпермедіа-способів обробки інформації. Саме ці технології об'єднали текст, графіку, фото- та відео- в однорідному цифровому поданні. Застосування мультимедіа-системи дозволило збільшити навчальні завдання, зокрема, вони вимагають розвитку комплексних навичок: навчання письма, читання та фонетики.

Виклад основного матеріалу. Оскільки програмні засоби навчання вже давно стали відкритими для перенаповнення, то й кожен викладач ВНЗ або шкільний учитель буде свої заняття з урахуванням сучасної ситуації, можливостей і цілей аудиторії, нюансів розвитку навчального процесу. Тож інформаційні технології дозволяють сформувати адаптивний навчальний курс, що визначається методикою, науковим потенціалом і світоглядом конкретного викладача. З іншого боку, ефективність самостійних занять значною мірою залежить від психофізичних особливостей студента та його професійних інтересів. Хоча сучасні технології надають значущі для навчання мови засоби, але програм, що задовольняють стандартам освітньої якості, усе ще не достатньо, оскільки немає достатньої уваги розробників до лінгвометодичних вимог, яким мають відповідати комп'ютерні навчальні матеріали з іноземної мови.

Лінгвометодичні вимоги до навчальних програм з іноземної мови складаються з комплексу показників: *загальнодидактичних* (індивідуалізація навчання, активна роль студента і ряд ін.); *лінгвістичних* (правильність і нормативність використовуваного мовного матеріалу); *методичних* (комунікативна спрямованість навчання) і показників, специфічних для комп'ютерних засобів навчання мови. Серед лінгвометодичних показників, специфічних для комп'ютерних засобів навчання мови, найбільш значущим є відбір мовного матеріалу, способів його презентації, тренувальних та контролювальних завдань; обґрунтованість використання різних технологічних можливостей; реалізація навчальної функції інтерфейсу; комплексність дидактичних матеріалів; зміст супровідної документації.

Найбільш важливими при використанні інформаційних технологій є наступні дидактичні вимоги:

- 1) доцільність представлення навчального матеріалу;
- 2) достатність, наочність, повнота, сучасність і структурованість навчального матеріалу;
- 3) багаточаровість подання навчального матеріалу за рівнем складності;
- 4) своєчасність і повнота контрольних питань;
- 5) протоколювання дій під час роботи;
- 6) інтерактивність, можливість вибору режиму роботи з навчальним матеріалом [5].

Плануючи заняття із застосуванням нових інформаційних технологій, викладач повинен дотримуватися дидактичних вимог, відповідно до яких:

- 1) чітко визначати педагогічну мету застосування інформаційних технологій в навчальному процесі; уточнювати, де і коли він буде їх використовувати на занятті в

контексті логіки розкриття навчального матеріалу і своєчасності пред'явлення конкретної навчальної інформації;

2) погоджувати вибір засобу інформаційної технології з іншими технічними засобами навчання;

3) урахувати специфіку навчального матеріалу, особливості групи, характер пояснення нової інформації;

4) аналізувати й обговорювати з групою фундаментальні, вузлові питання, що вивчаються [10].

На заняттях англійської мови за допомогою комп'ютера можна вирішувати цілу низку дидактичних завдань: формувати навички та вміння читання, використовуючи матеріали веб-сайту викладача; удосконалювати вміння писемного мовлення студентів; поповнювати словниковий запас студентів; формувати в них стійку мотивацію до вивчення англійської мови.

Виділимо основні дидактичні вимоги, що пред'являються до здійснення професійно-педагогічної діяльності із застосуванням засобів інформаційних технологій:

а) умотивованість у доцільності використання різних засобів інформаційних технологій у навчальному процесі;

б) чітке визначення ролі, сфери, місця і часу використання засобів інформаційних технологій;

в) взаємозв'язок засобів інформаційних технологій з іншими видами застосовуваних технічних засобів навчання;

г) органічне поєднання за допомогою засобів інформаційних технологій навчання матеріалів зі змістом і логікою заняття;

д) облік психолого-педагогічних аспектів використання інформаційних технологій у навчанні;

е) комплексне з'єднання традиційних форм навчання з інформаційними технологіями навчання та побудова ефективної дидактичної системи;

ж) відповідність методики навчання із застосуванням засобів інформаційних технологій загальної стратегії проведення навчального заняття;

з) забезпечення стійкого зворотного зв'язку в навчанні між викладачем і студентом;

і) забезпечення високого ступеня індивідуалізації і диференціації навчання [4].

Застосування зазначених вище основних дидактичних вимог, що пред'являються до здійснення професійно-педагогічної діяльності із застосуванням засобів інформаційних технологій в освітньому процесі, сприятиме підвищенню якості навчання.

Проблема полягає в тому, що при всій різноманітності ІТ для збільшення ефекту в навчанні граматиці іноземної мови існує дуже мало можливостей їх використання, а саме: навчальні фільми, електронні підручники, схеми, таблиці та різні види тестування. Застосування схем, таблиць, графіків тощо і різних способів їх проекції (smart-дошка, веб-сайт викладача, екрани персональних комп'ютерів, створення за допомогою спеціальних програм і подальший роздрук на принтері) цілком можливі і так чи інакше реалізуються в вишах.

Крім того, надзвичайно поширене тестування як метод підсумкової або проміжної перевірки. Залежно від можливостей викладача студентам пропонується пройти тестування на роздрукованих бланках, на персональних комп'ютерах у домашній мережі або в мережі Інтернет. При роботі на комп'ютері можлива обробка матеріалу за допомогою спеціальних програм для складання тестів (Test Designer). При вивченні нових граматичних структур доцільно використовувати картинки, фотографії, що дозволяють здійснити безперекладний метод подання граматики. Для вивчення граматики доцільно анімаційно виділити найбільш складну або важливу інформацію, функційні особливості, подаючи їх квантами. Для закріплення вивченого матеріалу можливе подання заздалегідь створених вправ (наприклад із пропусками).

Мультимедійні засоби дозволяють коригувати навчальні плани, виходячи з інтересів і можливостей окремих студентів, що можуть використовувати мультимедійні елементи в своїх домашніх роботах (готувати презентації, проектні завдання з певних тем). Практично до кожного розділу підручника можна підібрати матеріал однієї з програм, розміщеної на веб-сайті викладача і використовувати її фрагмент на занятті як допоміжний засіб при введенні нового граматичного матеріалу або при тестуванні.

Комп'ютерні програми сприяють підвищенню мотивації навчання, дають змогу проводити ознайомлення з новим матеріалом із наступним виконанням тренувальних вправ, а також певною мірою сприяти розвитку мовних навичок. Усі навчальні комп'ютерні програми так чи інакше передбачають відпрацьовування певних граматичних структур.

Уже давно доведено, що кожен студент по-різному освоює нові знання. Раніше викладачам важко було знайти індивідуальний підхід до кожного студента. Із використанням комп'ютерних мереж і онлайн-ових засобів вищі мають змогу подавати нову інформацію таким чином, щоб задовольнити індивідуальні запити кожного студента. Це підвищує якість навчання, розвиває професійні інтереси студентів, підвищує наочність навчання, дозволяючи використовувати важкодоступний матеріал або той, який не можна використовувати без комп'ютера. Робота студентів стає більш інтенсивною, що дозволяє підвищити темп вивчення навчального матеріалу і збільшити обсяг самостійної роботи на заняттях і після них [11].

Висновки. Як показує практика, мультимедійні програми найкращим чином відповідають структурі навчального процесу і максимально наближують навчання англійської мови до реальних умов, найбільш повно задовольняють дидактичні вимоги. У цих програмах використовуються методичні прийоми, що дозволяють виробляти ознайомлення, тренування і контроль. Проте це є можливим лише за умови, що відповідні технології гармонійно й обґрунтовано інтегруються в навчальний процес і забезпечують нові можливості, як викладачеві, так і студентам. Для ефективного використання мультимедійних технологій слід створити такі умови, щоб забезпечити розвиток соціальної і професійної активності як основних особистісних характеристик студента. З метою подальшої самореалізації студентів необхідний розвиток їхніх здібностей і гармонійної індивідуальності особистості. Тож практичне застосування інформаційних технологій в навчанні граматики дає змогу наочно надати матеріал, за допомогою якого можливо пояснення складних граматичних конструкцій. Комп'ютер є помічником викладача в навчальному процесі, дозволяє доступно подати матеріал.

У науковій літературі термін «ІТ» визначається як сукупність методів і програмно-технічних засобів збирання, організації, збереження, опрацювання, передачі й подання інформації, що розширює знання людей і розвиває їхні можливості щодо керування технічними і соціальними проблемами. Для організації занять з іноземної мови можна використовувати різні види програмно-технічних засобів, наприклад, *Інтернет-ресурси*, такі, як *веб-сайт викладача чи установи*, на якому є доступ до *навчально-інформувальних та демонстраційних програм; програм для контролю знань і вмінь студентів; електронних підручників; форумів; чатів; конкурсів* тощо.

Ці засоби відкривають перед викладачем низку можливостей в оновленні форм організації самостійної пізнавальної діяльності студентів з іноземних мов. На сьогодні набувають популярності такі форми самостійної роботи студентів, пов'язані з ІТ: *мультимедіа-проект, тематичний блог, мережева конференція, відео конференція (вебінар), веб-форум, чат, конкурс*.

Використовувати Інтернет для навчання іноземним мовам дуже зручно, плідно і перспективно. На заняттях процес навчання стає більш привабливим для учнів, оскільки вони отримують необмежений доступ до цікавих країнознавчих матеріалів, вигідно відрізняються від статичних застарілих текстів у підручнику. Нарешті, завдяки Інтернету ми маємо доступ до необмеженої кількості автентичної інформації іноземною мовою, чого раніше явно не вистачало, оскільки не у всіх був доступ до зарубіжних газет і журналів. Крім

того, Інтернет – це різноманітні комунікації: електронна пошта, усілякі конференції, форуми, чати тощо, що можна й необхідно застосовувати, адже Інтернет створює сильну мотивацію до вивчення іноземних мов.

Однак потрібно підкреслити, що друковані матеріали, насамперед підручники, ніколи не «застаріють» і не втратять своєї важливої ролі у педагогічному процесі. Але з появою інформаційних технологій було б непростимо не використовувати можливості цих засобів навчання. Володіння викладачами методикою застосування інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні іноземних мов є одним із ключових чинників успішності інформатизації освіти. Незважаючи на актуальність інформатизації освіти, нинішній її стан є незадовільним. У ВНЗ хоча й усвідомили потребу формування Інтернет-знань у фахівців, упровадження сучасних технологій у практику навчання залишає бажати кращого. Викладач не завжди сприймає комп'ютер як дидактичну техніку, часто не належним чином оцінює його дидактичні можливості у навчанні мовам. Усунути цей бар'єр можливо лише в тому випадку, якщо сам викладач знає комп'ютер, уміє з ним працювати, якщо він упевнений, що така техніка може бути справжнім ідеальним інструментом.

Список використаних джерел

1. Бибикова Э. В. Формирование основ иноязычной коммуникативной компетентности у будущих экологов: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Э. В. Бибикова. – Майкоп, 2006. – 29 с.
2. Дроздова І. П. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів нефілологічних факультетів ВНЗ: монографія. Харків, ХНАМГ, 2010. – 320 с.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. проф. С. Ю. Ніколаєвої]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Куписевич Ч. Основы общей дидактики : / Чеслав Куписевич ; [пер. с польского и предис. О. В. Долженко]. — М.: Высш. шк., 1986. – 367, [1] с.
5. Образцов П. И. Обеспечение учебного процесса в условиях информатизации высшей школы [Электронный ресурс] / П. И. Образцов. – 2006. – Электрон. дані. – Режим доступу: <http://www.kind@orel.ru>.
6. Подласый И. П. Педагогика / И. П. Подласый. – М.: Просвещение, 1996. – 432 с.
7. Пометун О. І. Теорія і практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : [б-ка з освітньої політики]; під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – С. 16–25.
8. Черчата Л. М. Професійна підготовка майбутнього вчителя до організації самостійної роботи в умовах застосування інформаційних технологій навчання / Л. М. Черчата // Матеріали всеукр. наук.-практ. конф. – Ялта, 2004. – С. 219–223.
9. Тоффлер Э. Третья волна / Тоффлер Э. – Москва: АСТ, 2004. – 781с.
10. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://www.shkola.lv>
11. [Електронний ресурс]. – Електрон. дані. – Режим доступу: <http://ito.edu.ru/2010>

Герасимчук Татьяна. Содержание работы студентов на занятиях по иностранному языку для формирования профессиональной компетентности с применением интернет-технологий.

Сейчас в мире наблюдается устойчивая тенденция к построению информационного общества. Основаниями этого процесса является интенсивное развитие компьютерных и телекоммуникационных технологий и создание развитой информационно-образовательной среды. Изучение английского языка с привлечением Интернет-технологий имеет множество точек соприкосновения, что становится особенно актуальным и рассмотрено в этой статье.

Ключевые слова: интерактивность, информационные технологии, программные средства, тестирование, веб-сайт преподавателя.

Gerasymchuk Tetiana. Content of students work in the process of training of English for formation of professional competence using Internet technologies.

The purpose of modern training of a foreign language in the higher school should be considered as forming of professional foreign-language competence of future engineers, their capability to effective communication with the help of verbal and nonverbal means of a foreign language, creative development in communicative interactions with foreign colleagues. The highly qualified specialist of higher education institutions should be capable to identify and use the linguistic and speech competencies, gained throughout training at the higher school, as components of professional competence depending on a professional orientation. Educational opportunities of Internet technologies and selection of a training material in the process of training of English in the higher school described in the article.

Key words: Internet technologies, communication, qualified specialist, training, professional orientation.

УДК 371.315

Оксана Гриджук, к.філол.н., доцент
Національний лісотехнічний університет України

**САМОСТІЙНА РОБОТА З КУРСУ
«УКРАЇНСЬКА МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ»
В ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ЛІСОТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

У статті з'ясовано сутність самостійної роботи, її основні етапи, структурні компоненти та функції, описано практичні аспекти організації самостійної роботи для студентів лісотехнічних спеціальностей крізь призму екологізації навчального процесу, наведено приклади завдань для самостійного виконання.

Ключові слова: самостійна робота, екологізація освіти, екологічна тематика, репродуктивні самостійні роботи, реконструктивні самостійні роботи, творчо-пошукові самостійні роботи, частково-пошукові вправи.

Постановка проблеми. Процес формування мовнокомунікативної компетентності у студентів лісотехнічних спеціальностей має свою особливості, пов'язані зі специфікою їх майбутньої роботи. Робота з лісом і робота в лісі – це передусім догляд за ним і його збереження. Тому формування у випускників вищих навчальних закладів низки ключових компетентностей, на наш погляд, має відбуватися крізь призму становлення екологічної компетентності як наскрізної компоненти навчального процесу у вищому навчальному закладі лісотехнічного профілю підготовки студентів. «Екологізація освіти стала спільним завданням для усіх циклів дисциплін, що вивчаються студентом у вищій школі, вона здійснюється на засадах міжпредметності, безперервності та професійної спрямованості» [5, с. 6]. Цикл соціально-гуманітарних дисциплін має «особливі можливості у подоланні прагматичного ставлення майбутнього фахівця до природи, зміні традиційних антропоцентричних світоглядних установок щодо природоперетворювальної діяльності, необхідності узгоджувати соціально-економічні потреби з можливостями природного середовища» [5, с. 7].

Саме через це процес вивчення української мови професійного спрямування для студентів лісотехнічних спеціальностей повинен містити екологічну складову. Попри активне застосування екологічної тематики під час лекційних та семінарських занять обов'язковим є її впровадження й під час виконання студентами самостійної роботи.